

Průvodní zpráva k interaktivní specializované mapě s odborným obsahem Nimap

Program: NAKI III - program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity na léta 2023 až 2030

Poskytovatel: Ministerstvo kultury, Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1

Projekt: DH23P02OVV022 – Vlákna paměti. Minulost a současnost vambereckého krajkářství

Příjemci:

1. Univerzita Hradec Králové (Příjemce – koordinátor, dále jen UHK)
2. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (Příjemce č. 1, dále jen VŠCHT)
3. Národní památkový ústav (Příjemce č. 2, dále jen NPÚ)

Druh výsledku: Nimap - interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem

Název výsledku:

Krajkářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost

Předkladatel: Univerzita Hradec Králové - Pedagogická fakulta

Odkaz: https://www.vlaknapameti.cz/?page_id=452

Autoři:

PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.

Mgr. et MgA. Pavel Trnka, Ph.D.

BcA. Lada Nováková, DiS.

Mgr. Mikuláš Heinrich

PhDr. Petra Mertová, Ph.D.

Mgr. Pavla Bláhová

Mgr. Martina Rejzlová

PhDr. Radek Martinek, Ph.D.

Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.

doc. Mgr. art. Zuzana Hromadová

I. Cíl výsledku, interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem

Cílem interaktivní mapy „Krajkářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost“ je prostřednictvím čtyř časových vrstev mapy (17.-19. stol., 1900-1945, 1946-1989, od 1990) přiblížit veřejnosti tradici výroby paličkovaných krajek v České republice, zvláště pak na Vamberecku, a to v oblastech věnovaných podomácké výrobě krajek, obchodování s krajkou, krajkářským družstvům, strojní výrobě krajek, výuce krajky, církevním krajkám a krajkám ve sbírkách deponovaných v paměťových institucích, v objektech spravovaných Národním památkovým ústavem a soukromými vlastníky. Posláním interaktivní mapy je ukázat jejich vývoj v daném období, jejich propojenost a vzájemné ovlivňování se.

II. Vlastní popis výsledku

Interaktivní mapa *“Krajkářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost”* je syntézou kartograficky vyjádřených bodových, plošných informací a souvislostí mezi nimi. Její součástí jsou reprodukce fotografií (osoby, předměty ze sbírek paměťových institucí, objekty a jejich interiéry), skeny listinných dokumentů.

Mapa sestává ze čtyř časových vrstev. V mapě zastoupené lokality do nich byly zařazovány dle toho, ve kterém roce se s nimi spjaté příslušné osoby narodily, respektive ve kterém roce vznikly v lokalitách existující instituce, družstva, firmy ... Výjimku činí lokality spjaté s církevní krajkou. Lokality s kostely, v nichž se krajky nacházely, byly do časové vrstvy zařazeny podle data vzniku kraje, tj. do první a druhé časové vrstvy. Informace o datu narození, vzniku instituce, družstva, firmy jsou přitom pouze dílčími informacemi spojenými s osobami, institucemi atp.

Na v mapě zastoupené lokality je odkazováno prostřednictvím osmi ikon věnovaných následujícím oblastem výzkumu svázaného s výstupem:

- a) církevní krajky
- b) výuka krajky
- c) místa ruční výroby kraje
- d) obchodování s krajkou
- e) strojní výroba kraje
- f) krajkářská družstva
- g) umělecká krajka
- h) krajky ve sbírkách

První časová vrstva je věnována období od 17. do 19. století. Od 40. let 17. století se na Vamberecko zásluhou Magdaleny Grambové, rozené Reichlin, manželky plukovníka Kašpara Gramba, který vlastnil od roku 1629 panství Potštejn¹, rozvinula výroba paličkované krajky západoevropského, belgického typu. Magdalena Reichlin se zřejmě narodila a vyrůstala v některé z lokalit spjatých s její rodinou, snad v Überlingenu na severním břehu Bodamského jezera. Přesné datum jejího narození není známo. Narodila se asi před rokem 1610. Datem jejího úmrtí je pravděpodobně 24.7.1671. Její mumie se nachází v kostele sv. Prokopa ve Vamberku.² Vamberecko se postupně stalo spolu s Krušnohorskem (od druhé poloviny 16. stol.)³, s okolím Sedlice u Blatné v jižních Čechách (od první poloviny 18. stol.) a s pomezím Českého lesa a Šumavy, např. Klatovskem⁴ (od počátku 19. stol.), významným krajkářským regionem.

Krajkářství sehrávalo významnou roli v sociálně ekonomické, estetické, kulturní rovině, v úrovni vzdělanosti v hlavní oblasti sledované mapou nejenom v 17.-19. století, ale i v letech 1900-1945, kterým je věnována druhá časová vrstva mapy. Nepříliš úrodná půda, nepříznivé klimatické podmínky a další okolnosti vylučovaly, aby se veškeré obyvatelstvo uživilo zemědělstvím. Výroba kraje a obchodování s nimi byly zdrojem obživy mnoha rodin.⁵ Podomácké paličkování obvykle nepatřilo

¹ Panství bylo po Grambově smrti rozděleno na Potštejn, Vamberk a Kostelec.

² DRAGON, Bohumír et al. *Magdalena Grambová – návrat tváře*. Vamberk: Spolek přátel historie Vamberka, 2021. 83 stran. ISBN 978-80-908351-1-5.

³ VRÁNOVÁ, Marie. *Krušnohorská paličkováná krajka*. Karlovy Vary: Krajské muzeum Karlovy Vary, 2004. 40 s. ISBN 80-239-4120-8.

⁴ SIEBEROVÁ, Ivana. *Strážovské krajkářství*. Klatovy: Okresní muzeum, 1998. 44 stran. ISBN 80-86104-11-7 a JIŘÍKOVÁ, Jitka. *Strážovská krajka*. Strážov: město Strážov, 2020. 66 stran. ISBN 978-80-11-00152-0.

⁵ Interaktivní mapa to dokládá. V dané časové vrstvě tvoří lokality spjaté s ruční výrobou kraje cca 42 % všech lokalit (ze všech časových vrstev) zachycených v mapě (aplikace údajů, které lze získat z okénka označeného „Počet:“ v levém horním rohu mapy).

k dobře placeným druhům domácí výroby, ale v daném regionu se udrželo, neboť v něm mělo (zejména na Vamberecku) hluboké kořeny. Krajky zhotovovaly nejen ženy, ale také muži a děti. Odměna za zhotovené krajky představovala významný zdroj příjmů především v rodinách bezzemků. Paličkovalo se také mezi drobnými zemědělci a na selských usedlostech, a to zejména v zimním období.

Paličkování krajek se v regionu věnovali Češi i Němci. Po domácnostech se mnohdy paličkovalo společně, podobně jako na „přástkách“. Společné paličkování bylo ostatně ve sledovaném regionu „přástkami“ označováno. Paličkování tak nabývalo komunitního a kulturního rozměru (zpěv, předčítání, vyprávění, hry ...).

Výrobu krajek a obchod s nimi v období vymezeném první časovou vrstvou mapy organizovala zpočátku vrchnost, která disponovala pracovní silami, materiálem vhodným ke zpracování, personálem pověřeným organizací výroby a obchodem s krajkami. Výroba probíhala v rámci plnění robotní povinnosti poddaných, případně za mzdu. Od konce 18. století do počátku 20. století se v organizaci výroby krajek a obchodu s nimi uplatnil faktorský, nákladnický systém. Jeho princip spočíval v tom, že potřebný materiál a podklady dodávali výrobcům krajek faktori, nákladníci. Ti od nich krajky následně vykupovali a výhodně prodávali. Tento systém, označovaný jako rozptýlená manufaktura, je na Vamberecku doložen již na konci 18. století.

Kromě faktorů vykupovali v rodinách krajky také podomní obchodníci. Několik významnějších obchodníků s krajkami vlastnilo „kamenné obchody“, a to zejména ve Vamberku (např. obchody Antonína Koblice, Františky Grünerové, Františka Mertty). Ke konci 19. století byly krajky posílány také překupníkům, a to prostřednictvím pošty.

S nebývalým rozkvětem krajkářství na Vamberecku, kde poskytovalo obživu několika tisícům lidí, souvisí i vznik První odborné české školy krajkářské ve Vamberku roku 1889. Vznikla z iniciativy zastupitelstva města Vamberka, které sledovalo zřízením školy možnost navázat na rozšířenou výrobu paličkových krajek na Vamberecku její kvalifikovanou výukou, a tak dosáhnout nejenom udržení kvality tamní výroby, ale i zavedení výuky soudobých, v regionu málo známých krajek. Mělo to napomoci konkurenceschopnosti výrobků absolventek školy, které pocházely z Vamberka a širokého okolí. Roku 1905 byla škola zestátněna a podřízena c.k. Ústřednímu běhu krajkářskému ve Vídni pod názvem První česká státní odborná škola krajkářská ve Vamberku. Od roku 1919 škola spadala pod v uvedeném roce vzniklý Státní ústav školský pro domácí průmysl v Praze.⁶

Se zpožděním a s obtížemi se do hornatého regionu dostávala průmyslová výroba. V poslední čtvrtině 19. století („Textilní závody Antonína Bednáře synové Vamberk“) pronikla i do tradiční ruční výroby krajek. S tím souvisel přechod odběratelů k levnější strojové krajkě, která byla dodávána na trh ve stále větších objemech a v dokonalém provedení. Cena strojních krajek byla nižší než cena krajek paličkových ručně. Díky tomu se zhoršila ekonomická situace ručních krajkářek, které se na konci 19. století a na počátku 20. století již velmi těžko vyrovnávaly s tlakem továrních výrobků. Na Vamberecku, kde byly rodiny závislé na přivýdělku z paličkování, bylo nutné hledat jiné zdroje obživy nebo cestovat s výrobky do vzdálených oblastí v rámci podomního obchodu.

Ve druhé časové vrstvě, v letech 1900-1945, byly krajky v dané oblasti zhotovovány v kontinuální návaznosti na situaci sledovanou v předcházející časové vrstvě v jednotlivých rodinách, podomácku, a to jak individuálně, tak krajkářkami a krajkáři soustředěnými v družstvech. Výrobě krajek se mnohdy věnovaly celé rodiny od malých dětí, přes jejich rodiče až po prarodiče. Družstva zakládali výrobci krajek ve snaze o nezávislost na obchodnících s krajkami. První bylo založeno v roce 1922 v Sopotnici. Záhy však zaniklo. Další sopotnické družstvo vzniklo v polovině dvacátých let. Zaniklo ve třicátých letech.

⁶ Škola ve Vamberku se pod různými zřizovateli, v různých podobách a na různých místech udržela do současnosti, a výrazně tak přispěla k zajištění kontinuity paličkování v oblasti.

Avšak také obchodníci s krajkami se organizovali. V první polovině 20. století existoval ve Vamberku Odbor obchodníků s paličkovanými krajkami, jehož členy byli obchodníci a obchodnice z Vamberka, Žamberka, z Rybné nad Zdobnicí a Rychnova nad Kněžnou. Krajky z Orlických hor a Podorlicka byly jejich zásluhou vyváženy na Moravu a na Slovensko a pravděpodobně i do dalších zemí. Odbor po roce 1945 zanikl.

V dané časové vrstvě se dále rozvíjela strojní výroba kraje. Byly vyráběny v drobných domácích provozovnách s paličkovacími stroji a od třicátých let 20. století, vedle Bednářovy vamberecké továrny, i ve strojní krajkárně vybudované firmou „Antonín Koblic, Výroba kraje a záclon ve Vamberku“ v Rychnově nad Kněžnou.

Třetí časová vrstva odpovídá letům 1946-1989. Krajkářskou tradici na Vamberecku ovlivnil poválečný odsun německého obyvatelstva. Zmizely staré vzory, podvinky. Negativně se v ní projevil také znárodnovací proces. Po druhé světové válce byla Bednářova vamberecká strojní krajkárna začleněna do národního podniku Tylex, Letovice a později zrušena. Zlikvidována byla také strojní krajkárna firmy Koblic v Rychnově nad Kněžnou.

Ve snaze výrobu kraje na Vamberecku udržet, využít potenciál krajkářek z regionu, bylo v roce 1946 založeno krajkářské družstvo Vamberecká krajka, Vamberk (VKV). V dobách největšího rozkvětu, v 80. letech 20. století, zaměstnávalo až 400 krajkářek.⁷ Družstvo spolupracovalo i s krajkářkami-výtvarnicemi, a to s těmi, které pocházely z regionu i mimo něj.⁸

Bylo usilováno rovněž o udržení krajkářského školství v oblasti. Po roce 1919 v oblasti spadaly pod Státní ústav školský pro domácí průmysl se sídlem v Praze Krajkářská škola ve Vamberku a kurzy v Chocni, Nekoři, Pastvinách, Potštejně, Rokytnici v Orlických horách, Rybné nad Zdobnicí/Německé Rybné, Slatině nad Zdobnicí, Žamberku. Po druhé světové válce se kraje již nevyučovalo v Nekoři a ve Slatině nad Zdobnicí, v Chocni se vyučovalo do roku 1947, v Pastvinách, Rybné nad Zdobnicí /Německé Rybné a v Žamberku do roku 1951. Přibyly kurzy v České Rybné a Letohradu. Státní ústav školský pro domácí průmysl byl roku 1964 přejmenován na Školský ústav umělecké výroby v Praze. V rozmezí let 1964–1999 řídil v Orlických horách a Podorlicku krajkářskou školu ve Vamberku a kurzy v Letohradu, Potštejně a v Rokytnici v Orlických horách.

Výrazně napomohlo uchování tradice a rozvoji krajkářství v oblasti Muzeum krajky Vamberk (MKV), jehož předchůdcem je vamberecké krajkářské muzeum založené roku 1927. V roce 1959 tamní městské a krajkářské muzeum svoje sbírky spojily. V roce 1976 se stalo MKV součástí Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.

Kraje se v dané oblasti věnovala řada osob v oblasti zájmové činnosti.

Ve čtvrté časové vrstvě, počínající rokem 1990, došlo k výraznému poklesu zájmu o produkci družstva Vamberecká krajka, Vamberk v souvislosti se společenskými a ekonomickými změnami po sametové revoluci. Od roku 1990 hledalo družstvo nové uplatnění na trhu rozšířením činnosti také o zahraniční obchod a jiné nesourodé činnosti. Počet zaměstnanců vambereckého družstva se razantně snížil na jednotky osob. V roce 2002 byl na družstvo vyhlášen konkurz, který byl v roce 2004 po

⁷ V seznamu krajkářek pracujících ve VKV nebo s ním spolupracujících k 1.3.1974, deponovaném v Muzeu krajky Vamberk, je uvedeno 105 osob. K tomu viz lokality pod ikonou f) krajkářská družstva interaktivní mapy, u nichž je ve vyskakovacím oknu u řádku „Údaje poskytl“ uvedeno „Krajkářky spolupracující s VKV z roku 1974“.

⁸ K významným textilním tvůrcům inspirovaným krajkami z oblasti, k výtvarníkům spolupracujícím s družstvem Vamberecká krajka a Vamberecká krajka CZ s.r.o., patřili a patří Marie Cerbsová, Milča Eremášová, Eva Fialová, Emilie Frydecká, Bohumila Gruškovská, Blanka Grünerová, Blanka Hanušová, Elena Holeczyová, Luba Krejčí, Lenka Kroulíková, Anna Kuncová, Stanislava Losová, Emilie Paličková-Mildeová, Světlana Pavlíčková, Marie Poludová-Holcová, F. Renátová, Božena Rothmayerová, Rudolf Richter, Jana Štefková, Marie Vaňková-Kuchynková. Některé z nich byly pracovníci Ústředí lidové umělecké výroby, s nímž družstvo spolupracovalo. Vzory pro družstvo Vamberecká krajka citlivě rozkreslovala např. Anna Kuncová.

vypořádání dluhů zrušen. Činnost družstva dosud formálně nebyla ukončena. Právním nástupcem družstva se stala firma Vamberecká krajka CZ, s.r.o., která je však v současné době neaktivní.

Další etapa v historii krajkářského školství v oblasti je spojena s obdobím po roce 1999, ve kterém byl Školský ústav umělecké výroby zrušen⁹ a vamberecká krajkářská škola a kurzy v okolních městech a obcích si musely najít nové zřizovatele. Při několika základních školách ve sledované oblasti vznikly krajkářské kroužky.

V současnosti je ruční zhotovování krajek na Vamberecku, v Orlických horách a Podorlicku zejména zájmovou činností, volnočasovou aktivitou a oblastí umělecké textilní tvorby.

Krajce jsou v regionu věnovány výstavní přehlídce, setkání a další akce. Od roku 1994 je, především zásluhou města Vamberk a Muzea krajky ve Vamberku, pořádáno Mezinárodní setkání krajkářek. V rámci setkání je od roku 2002 uskutečňována soutěžní přehlídka Bienále české krajky ve Vamberku. V lichých letech jsou ve Vamberku pořádány Krajkářské slavnosti.

III. Srovnání „novosti postupů“ oproti původní mapě, pokud existuje, nebo jejich zdůvodnění, pokud se bude jednat o novou originální interaktivní mapu, a jejich srovnání s postupy v zahraničí

Interaktivní mapa *„Krajkářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost“* je podle dosavadních poznatků zpracovatelů-autorů jedinou tohoto druhu v České republice. Autoři se nesetkali ani s odkazem na podobnou mapu v zahraničí. Postupy, metody, které pro sběr dat zvolili (viz bod II), patří mezi klasické, ověřené. Informace obsažené v mapě byly získány terénním výzkumem (návštěvy krajkářek a krajkářek-výtvarnic a rozhovory s nimi, návštěvy škol, muzeí, galerií, církevních objektů, rozšiřování a vyhodnocování dotazníků určených krajkářkám a dotazníku určeného správcům sbírek¹⁰), studiem pramenů archivní povahy¹¹, studiem odborné literatury¹², analýzou získaných poznatků a jejich syntézou do mapy.¹³

Popis syntézy výzkumem získaných poznatků do online interaktivní mapy

Mapa je syntézou kartograficky vyjádřených bodových, plošných informací a souvislostí mezi nimi. Její součástí jsou reprodukce fotografií (osoby, předměty ze sbírek paměťových institucí, objekty a jejich interiéry), skeny listinných dokumentů.

Výběr technologie pro interaktivní mapu

Pro realizaci interaktivní mapy projektu Vlákna paměti bylo nutné najít vhodnou technologii, která vědecky seriózním způsobem zajistí rozmístění a popis lokalit zaevidovaných během výzkumu. Uvažovalo se o těchto třech systémech: Seznam Mapy API, Google Maps Platform a EsriArc GIS. Z těchto platforem byl zvolen systém ArcGIS, a to z důvodu budoucí kompatibility s dalšími výzkumy realizovanými v akademických prostředích. Esri ArcGIS je používán například Přírodovědeckou fakultou

⁹ Jeho právním nástupcem je Střední umělecká škola textilních řemesel a Vyšší odborná škola textilních řemesel v Praze (SUŠTŘ a VOŠTŘ v Praze)

¹⁰ Doklady o zhotovování krajek, tj. písemnosti, obrazové prameny, návrhy, podvínky, pracovní nástroje a pomůcky, krajky, jsou ve sledované oblasti zastoupeny ve sbírkách deponovaných v paměťových institucích, zejména v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, v jeho pobočce, Muzeu krajky Vamberk, v Muzeu východních Čech v Hradci Králové, v objektech spravovaných Národním památkovým ústavem (ÚOP Josefov a Pardubice) a soukromými majiteli.

¹¹ Viz závěr průvodní zprávy: PRAMENY A LITERATURA, KTERÉ BYLY VYUŽITY PŘI ZPRACOVÁVÁNÍ MAPY.

¹² Viz závěr průvodní zprávy: PRAMENY A LITERATURA, KTERÉ BYLY VYUŽITY PŘI ZPRACOVÁVÁNÍ MAPY.

¹³ Viz níže uvedený text.

Univerzity Karlovy v Praze¹⁴, Masarykovou Univerzitou v Brně¹⁵, ČVUT Praha¹⁶, Mendelovou univerzitou v Brně¹⁷, Technickou univerzitou v Liberci¹⁸ a dalšími vzdělávacími institucemi. I na domovské Univerzitě Hradec Králové (na Filozofické fakultě), a to v Centru terénní archeologie (CETA)¹⁹. Obě alternativní technologie, Google a Seznam, vykazují znaky zaměření spíše ke komerčnímu využití, což se neslučuje se zájmem tohoto projektu. Zároveň je možné geografické produkty od společnosti Seznam ArcGIS Online načíst jako podkladové mapy, čímž v sobě ArcGIS může potenciálně propojovat přednosti obou platform. Podstatný význam má i možnost vkládání obrazových a dalších formátů.

Pro výzkum je zásadní dlouhodobá udržitelnost uchování dat a potenciál adaptovat se na nové vývojové trendy, a to platí i pro geografické materiály. Společnost Esri disponuje velmi dlouhou a stabilní tradicí sahající až k datu jejího založení, do roku 1969.²⁰ Lze konstatovat, že trvale patří mezi přední světové standardy v této oblasti.²¹ Kvalitní pojistkou proti ztrátě nasbíraných dat je fakt, že ArcGIS Online neukládá základní data v proprietárních formátech. Ta zůstávají k dispozici mimo jiné i v základní otevřené struktuře, která je k dispozici pro přesun na jinou náhradní platformu, byť za cenu určité nové investice do úprav vzhledu a interaktivity.

ArcGIS má dále k dispozici velice širokou funkcionalitu. Pokud by se projekt Vlákna paměti dále rozvíjel a vznikl by požadavek na ultimátní správu dat, existuje u něj možnost přejít na ArcGIS Enterprise, tedy na provozování dat na vlastním serveru umístěném na UHK. Hostování dat přímo v budově domovské univerzity by ale mělo smysl až ve chvíli, kdy by vznikl požadavek mít nad daty skutečně absolutní kontrolu. Tomuto otevřenému projektu daleko více vyhovuje úložiště dat v prostředí ArcGIS online, ke kterému lze při editaci přistupovat odkudkoliv. Výsledky výzkumu jsou navíc od samého počátku veřejně dostupné.

ArcGIS je modulární systém, který disponuje pokročilými analytickými a statistickými funkcemi, například možností interpolace dat a jejich vyhodnocování. Na budování mapy také může spolupracovat více autorů, a to byl i původní předpoklad pro výzkumný tým projektu Vlákna paměti. Při nasazení technologie ArcGIS Survey123 by výzkumníci mohli přispívat i přes mobilní telefon s nainstalovanou aplikací.

¹⁴ Univerzita Karlova v Praze podepsala licenční smlouvu s firmou ESRI: tisková zpráva, 2004. Online. In: ŽIVĚ.CZ. 2004-11-16. Dostupné z: <https://www.zive.cz/zpravy-z-firem/univerzita-karlova-v-praze-podepsala-licenncni-smlouvu-s-firmou-esri/sc-5-a-120877/default.aspx#>. [cit. 2025-09-05].

¹⁵ TAJOVSKÝ, Jan, 2025. Univerzitní licence Esri ArcGIS. Online. In: MUNI GEOPORTÁL. Geoportal.muni.cz. Dostupné z: <https://geoportal.muni.cz/gis-platformy-a-knihovny/arcgis>. [cit. 2025-09-05].

¹⁶ Užitečné odkazy ESRI, 2025. Online. In: FAKULTA STAVEBNÍ ČVUT V PRAZE. Kartografie, e-learningový portál o tvorbě map. Dostupné z: <https://gis.fsv.cvut.cz/kartografie/4-6-2-odkazy-esri.php>. [cit. 2025-09-05].

¹⁷ ESRI ArcGIS, 2025. Online. In: MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Ústav hospodářské úpravy lesů a aplikované geoinformatiky. Dostupné z: <http://uhulag.mendelu.cz/cz/ostatni/arcgis>. [cit. 2025-09-05].

¹⁸ ŠMÍDA, Jiří – VRÁBÍK, Daniel, 2025. Webová prezentace map vytvářených na katedře geoinformatiky a didaktiky informatiky FP TUL. Online. FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ TECHNICKÉ UNIVERZITY LIBEREC. Mapy.fp.tul.cz. Dostupné z: <https://mapy.fp.tul.cz/>. [cit. 2025-09-05].

¹⁹ Záchranný archeologický výzkum obchvatu města Jaroměře, 2023. Online. CETA FILOZOFICKÁ FAKULTA UHK: KATEDRA ARCHEOLOGIE. Záchranný archeologický výzkum. Dostupné z: <https://storymaps.arcgis.com/stories/b5d71570c00e4050a066e3cfbbabc570>. [cit. 2025-09-05].

²⁰ History of GIS: From the earliest maps to today's most advanced technology, humanity has used the power of geography to better understand our world. Online. In: ESRI. Esri.com. 2025-04-25. Dostupné z: <https://www.esri.com/en-us/what-is-gis/history-of-gis>. [cit. 2025-09-06].

²¹ Best GIS Software for 2025: Compare Top Platforms for Mapping & Geospatial Analysis, 2025. Online. In: Mapline.com. 2025-06-29, 2025-07-31. Dostupné z: https://mapline.com/best-gis-software-for-2025-compare-top-platforms-for-mapping-geospatial-analysis/?utm_source=chatgpt.com. [cit. 2025-09-05].

Během realizace projektu se ukázala i určitá negativa systému ArcGIS. Kontinuální šestapadesátiletý vývoj technologie vytváří tlak na paralelní existenci starších a novějších technologií v jedné platformě, které se z hlediska funkčnosti duplikují nebo překrývají. Důvodem je nutnost zajistit zpětnou kompatibilitu a nutný adaptační čas pro starší uživatele. Vznikají zde ale i nadbytečné mezikroky například v kaskádovitém uspořádání datové struktury, což snižuje intuitivní zacházení s daty.

Další nevýhodou je uzavřenost některých modulů: vedle WYSIWYG rozhraní neexistuje možnost přepnout se do plně otevřeného kódu, což by usnadnilo hromadné vkládání položek nebo přesné nastavení umístění prvků na stránce. Za výrazně problematickou lze považovat vlastnost jazyka Arcade, který neumožňuje asynchronní zpracování dotazů. Nedokáže tedy vyčkat na výsledek požadavku zaslání z WebMap na server s obrazovými daty (ověření přítomnosti vyžádané fotografie) a teprve poté pokračovat v dalším kroku.

Zahájení prací

V první fázi proběhlo zaškolení administrátora Nimap Mgr. et MgA. Pavla Trnky, Ph.D. (dr. Trnka) a paralelně i výzkumníka Mgr. Mikuláše Heinricha (Mgr. Heinrich), aby jej případně mohl zastoupit. Zaškolování ostatních výzkumníků se neukázalo jako potřebné, neboť většina jejich aktivit čerpala z terénního výzkumu, pramenů archivní povahy a odborné literatury.

Vkládáním dat do mapy a zajištěním její plné funkcionality byl pověřen dr. Trnka. První sadu dat pro mapu následně dodal Mgr. Heinrich a použil k tomu tabulku vytvořenou v programu Microsoft Excel. Tento způsob shromažďování dat je v akademickém prostředí velmi běžný, protože výzkumníci jsou zvyklí na nástroje MS Office a dat v počátcích výzkumu není k dispozici mnoho. Jakmile se výzkumné práce více automatizují, výzkumníků a s nimi i dat přibývá, je výhodnější přejít na nějaký druh databázového rozhraní, aby se předešlo chybám.

Byla navržena datová tabulka s většinou jejích kategorií (sloupců), jako jsou: jméno, příjmení, rodné jméno, lokalita, číslo popisné. Dále byly zjednodušeny názvy rubrik tak, aby neobsahovaly diakritiku a mezery (nahradil je podtržítka). Od začátku bylo nezbytné počítat s tím, že data mají fungovat v online prostředí a odstranění háčků, čárek, mezer výrazně sníží riziko chyb při zpracování. V názvech proměnných, souborů a identifikátorů se programátoři diakritice zpravidla vyhýbají, aby předešli problémům s kompatibilitou. V samotných datech se však diakritika běžně používá. Zároveň bylo nezbytné přidat několik dalších sloupců, a to především latitude a longitude pro GPS souřadnice a několik atributových sloupců za účelem rozdělování dat do vrstev a skupin podle určitých kritérií.

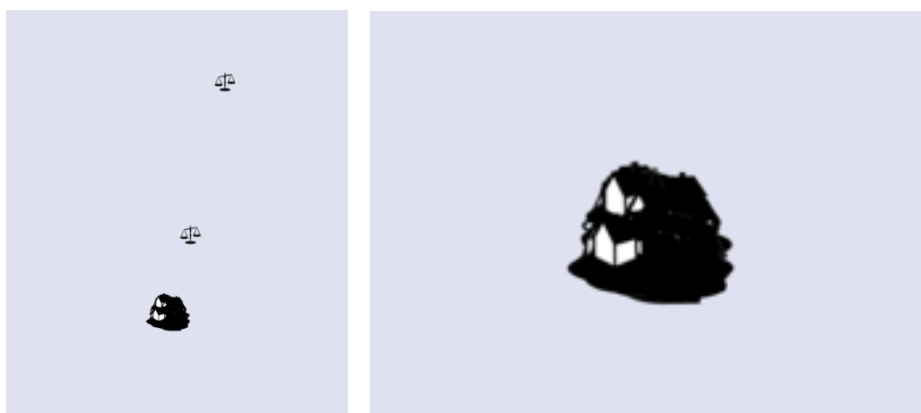
Dr. Trnka začal jednotlivé lokality identifikovat pomocí GPS souřadnic. Tato práce však vyžadovala až badatelské úsilí, což stálo mimo jeho pracovní zaměření na oblast IT. Konkrétně se ukázalo, že mnohé lokality zaznamenané v matrikách už vůbec v současných mapách neexistují. Dr. Trnka tedy pro výzkumníky zpracoval manuál, jak data doplnit GPS souřadnicemi a tato činnost byla v dána do kompetence jedné osoby týmu. Doplněním dat souřadnicemi GPS a celkovou kompletací a finální kontrolou úplnosti dat v datové tabulce před jejich vložení do Nimap byla pověřena BcA. Lada Nováková, DiS. (BcA. Nováková).

Čištění a úprava dat

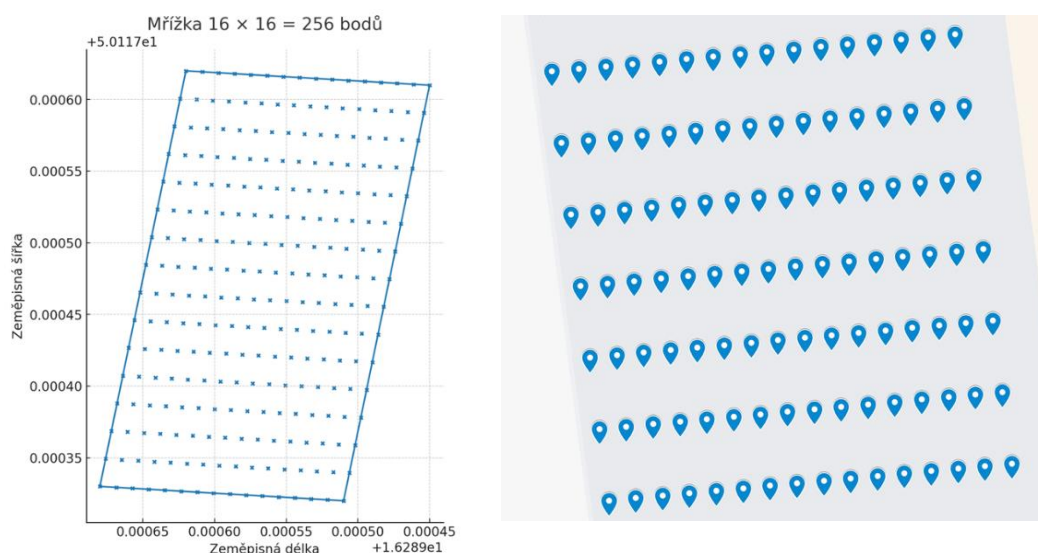
Bylo definováno jednotné workflow, aby bylo minimalizováno riziko chyb. Workflow obsahovalo kroky: přebírání hrubých dat, jejich kontrola, úprava a sjednocování, případně vrácení k dopracování a doplnění, opatření GPS souřadnicemi, uspořádání do jednotné tabulky, zpracování finálních dat do interaktivní mapy.

Pro vyhledávání souřadnic bylo využíváno online prostředí Google Maps. V některých případech bylo nutné předem najít chybějící názvy ulic pomocí katastrální mapy nemovitostí, a to podle názvu města, obce a čísla popisného. Pokud všechny parametry (město nebo obec, název ulice a číslo popisné) souhlasily, byly opatřeny GPS souřadnicemi a zaneseny do výsledné datové tabulky. V případech, že se z dostupných údajů ani touto cestou nepodařilo lokalitu identifikovat, avšak byl znám alespoň název města či obce, byla umístěna položka pod příslušný obecní či městský úřad. Položky bez identifikovatelné lokality byly ze zobrazení v Nimap zcela vypuštěny.

Kumulace jednotlivých položek pod úřad si vyžádala speciální technické řešení. Položky, které se v mapě překrývaly, totiž neumožňovaly rozkliknutí a čtení detailních informací o každé z nich. BcA. Nováková proto využila AI k rozproštění GPS souřadnic položek rovnoměrně na plochu úřední budovy dané lokality. V případech, že byla položka mapy takto uměle zanesena pod úřad, označila BcA. Nováková tento fakt písmenem „x“ ve sloupci alt_local datové tabulky. Tento sloupec slouží mimo jiné k zapsání alternativní adresy, pokud je u nějaké položky dostupná.

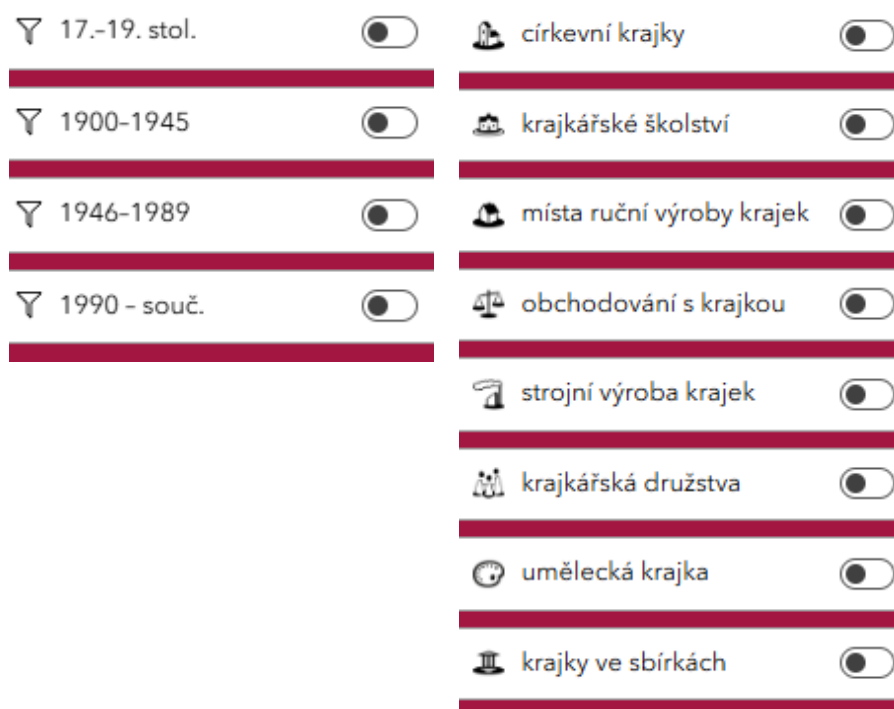
Obrázek č. 1 Ukázka překrytých ikon jednotlivých položek na jedné adrese

Obrázek č. 2 Ukázka rovnoměrného rozmístění položek na Městském úřadě ve Vamberku

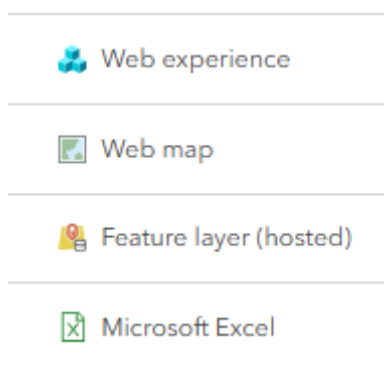
Členění datových struktur

Od počátku byla data řazena do čtyř časových vrstev a činnosti rozčleněny do příslušných oblastí (Obr. 3). Dr. Trnka pro ně vytvořil jednotný grafický systém ikon, které podporují přehlednou orientaci v mapě a s ohledem na nutnost zmenšení zabraňují ztrátě sémantické srozumitelnosti. Jde o originální, odnikud nepřevzatý systém.

Obrázek č. 3 Časové vrstvy a ikony použité v interaktivní mapě

V aplikaci ArcGIS Online byla z datové tabulky ve formátu excelové tabulky vytvořena základní Feature layer, která byla načtena do modulu Web map. V tomto zařízení byly nastaveny základní charakteristiky chování interaktivní mapy, ikony a jednotlivé časové vrstvy. K nim byly přidány ještě další tři vrstvy zajišťující různé styly zobrazení (základní, agregované a klastrové). Zde bylo naprogramováno zobrazování vyskakovacích oken. Poslední nadstavbou byl modul Web Experience, v němž bylo možné vytvořit mnohem důmyslnější menu, filtrování a celkovou responzivitu mapy.

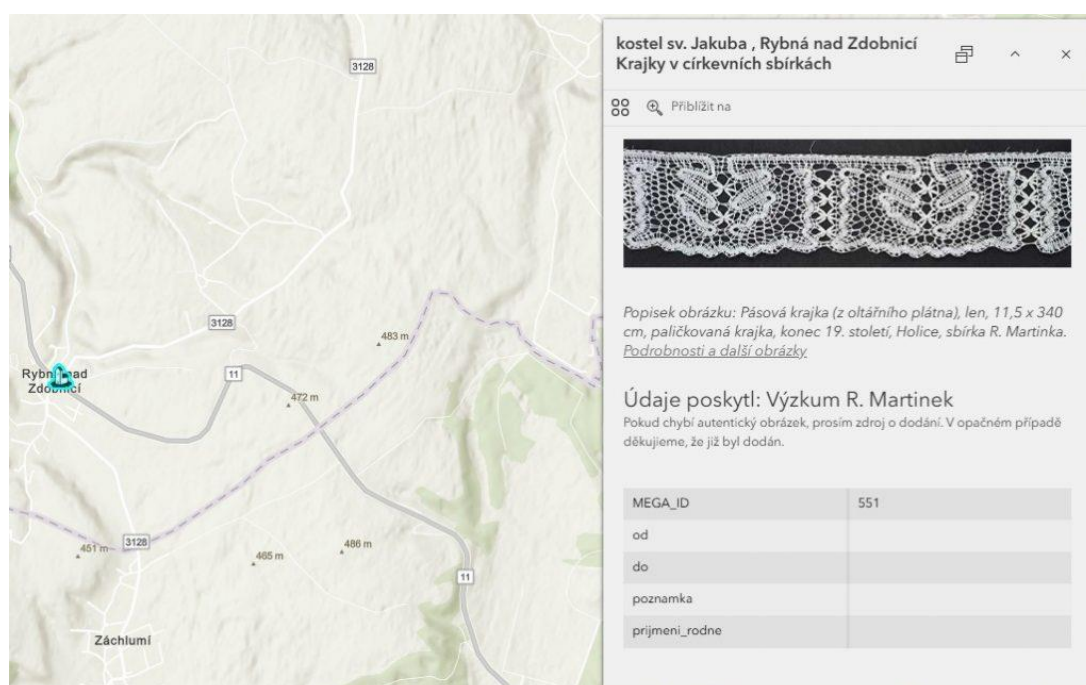

Obrázek č. 4 Sestava modulů v ArcGIS Online

Popis lokalit s reprodukcemi

Většina údajů je zobrazována prostřednictvím pop-up oken z datové tabulky. Pop-up okna jsou rámečky s informacemi, které se objevují po kliknutí na zvolený, ikonou označený bod v mapě. Kromě všech položek jména, adresy a časových údajů byl přidán také název kategorie (například: "obchodování s krajkou") a název dílčího výzkumu / jméno výzkumníka. Do pop-up oken interaktivní mapy bylo zapotřebí vložit i obrazový materiál a propojit ho s konkrétními lokalitami. Propojení s lokalitou bylo vyřešeno ustanovením unikátního čísla pro každou z položek datové tabulky a názvem „MEGA_ID“ (mega = milion, ID = identifikátor), odkazujícím na funkci této proměnné coby generálního číselného identifikátoru v celé interaktivní mapě. Popisky byly distribuovány podobným způsobem.

U lokalit disponujících vícero reprodukcemi fotografií, skeny, případně rozsáhlejším odborným komentářem (než bylo možné zobrazit v pop-up okně) byl vložen hypertextový odkaz na samostatnou webovou stránku s označením „Podrobnosti a další obrázky“. Takovýchto podstránek bylo vytvořeno více než 50.

Obrázek č. 5 Ukázka pop-up okna vybrané lokality

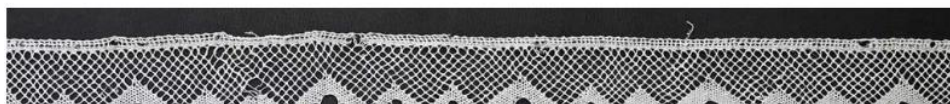
Kostel sv. Jakuba Většího v Rybné nad Zdobnicí

(položka interaktivní mapy s vícero reprodukcemi)

Kostel sv. Jakuba Většího v Rybné nad Zdobnicí (původně Německé Rybné) je římskokatolický farní kostel. Barokní stavba byla vybudována v letech 1748–1756. Původní dřevěný kostel stával na jiném místě mezi domy čp. 9 a 162.

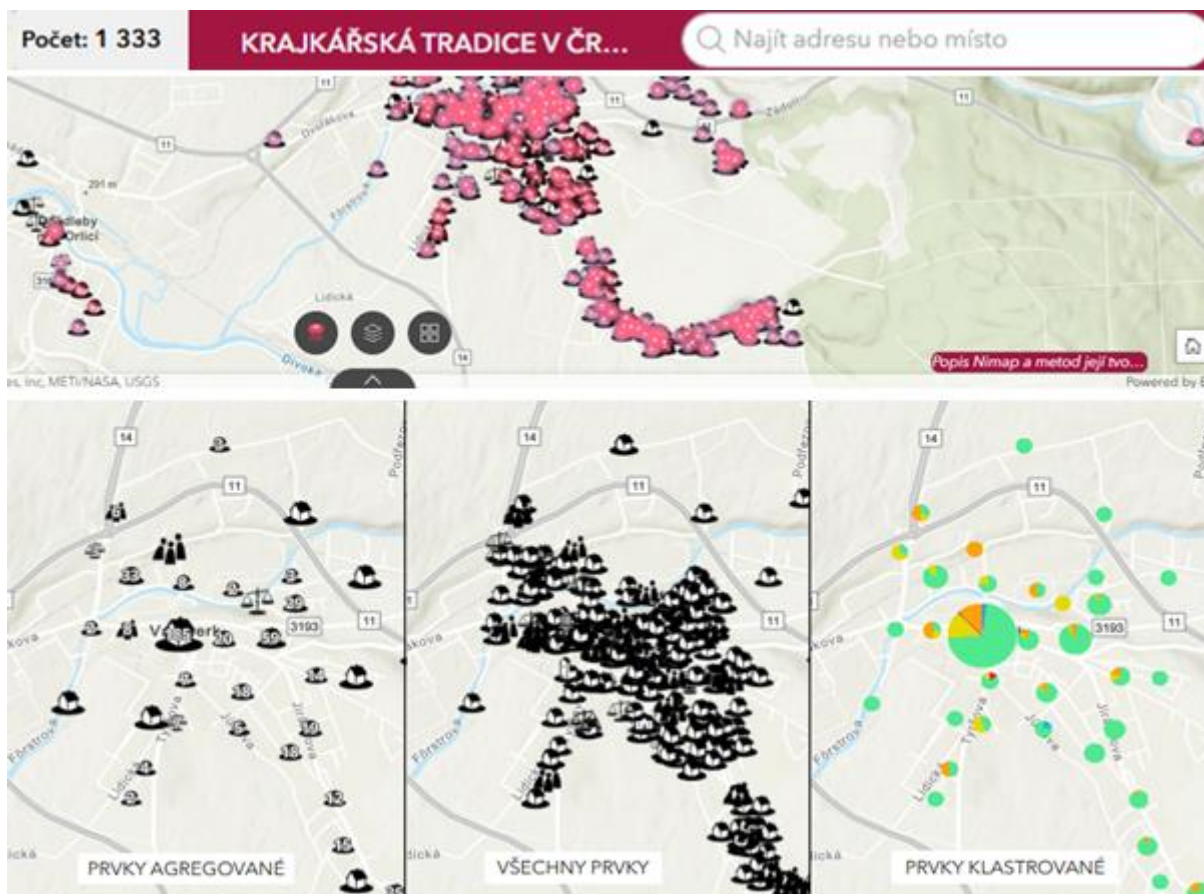
Pásová krajka (z oltářního plátna), len, 11,5 x 340 cm, paličkovaná krajka, konec 19. století, Holice, sbírka R. Martinka.

Obrázek č. 6 Ukázka samostatné webové podstránky pro vybranou lokalitu

Zobrazování lokalit a filtrační nástroje

V mapě byla umístěna řada filtrů (tlačítek), které umožňují skrývat a zobrazovat jednotlivé časové vrstvy a jednotlivé kategorie lokalit. V dolní části interaktivní mapy je umístěno další menu, které zobrazuje pouze lokality vybavené obrazovými reprodukcemi. Další z tlačítek se specializuje na vrstvení barevných značek časových vrstev a přepínání zobrazovacího stylu mezi prvky agregovanými, všemi a klastrovanými. Poslední tlačítko nabízí volbu nejrozličnějších podkladových map. Šedé rozbalovací tlačítko otevírá kompletní datovou tabulku. Červené tlačítko vpravo dole zobrazuje popis Nimap a metod její tvorby. Bílé tlačítko s domečkem v pravém dolním rohu vycentruje zobrazení na město Vamberk a okolí. Libovolnou lokalitu je možné dohledat po vepsání jejího názvu do vyhledávacího okénka vlevo nahoře a stisknutí klávesy Enter. Celkový aktuální počet položek v mapě pocházejících z našeho výzkumu naleznete zobrazen ve formě čísla označeného jako „Počet:“ v levém horním rohu.

Obrázek č. 7 Ukázka zobrazovacího stylu - prvky agregované, všechny prvky a klastrované prvky

Mapa je vybavena responzivním rozhraním, které se mění podle velikosti displeje. U malých zařízení aktivní prvky překrývají velkou část mapy, a to i přesto, že byly záměrně mírně redukovány. Nebylo také možné odhadnout uspořádání prvků na všech velikostech obrazovek, proto jsou interaktivní prvky v určitých zobrazeních mírně „rozházené“. Nejvhodněji se tedy mapa ovládá na desktopovém zařízení s větší obrazovkou.

IV. Návrh využití výsledku (definování subjektů, které by měly být uživateli výsledků)

Interaktivní mapa „*Krajčářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost*“ je určena laické i odborné veřejnosti. Je dostupná z často navštěvovaných webových stránek projektu Vlákna paměti. Autoři mapy mají proto v úmyslu doplňovat ji a zkvalitňovat až do konce doby trvání projektu, jehož jedním z výstupů mapa je. Domnívají se, že kromě osob navrhujících, tvořících krajky samostatně, osob zabývajících se jejich etnografickým, historickým a umělecko-historickým výzkumem, jejich výzkumem z hlediska technologického, je využitelná zejména ve školách, a to v základních uměleckých, středních a vyšších odborných, ve školách umělecko-průmyslového a umělecko-řemeslného charakteru, na vysokých školách s uměleckým, umělecko-průmyslovým, designovým a textilně technologickým zaměřením. Svoje využití může najít rovněž v krajčářských školách, kurzech a kroužcích, ve spolcích, klubech, sdruženích lidové tvořivosti a lidových řemesel. Využitelná je také návštěvníky paměťových institucí se sbírkovými fondy, v nichž se krajky nacházejí (krajky bývají zastoupeny v jejich expozicích, jsou součástí jimi pořádaných výstav), v muzeích lidové architektury v přírodě (skanzenech). Využitá může být i v rámci různých setkání,

seminářů v oblasti cestovního ruchu, žurnalistiky. Využití najde také v průběhu slavností, přehlídek spjatých s lidovou tvořivostí, s tradicemi, s uměleckou krajkou

V. Výčet konkrétních subjektů/skupin uživatelů, pro které je mapa určena (max. 400 znaků)

Krajkářská škola ve Vamberku
SUŠTŘ a VOŠTŘ v Praze
PdF Univerzity Hradec Králové
VŠUP v Praze
VŠCHT v Praze

Spolek lidové tvorby Hradec Králové
Vzdělávací spolek uměleckých řemesel Praha

Muzeum krajky Vamberk
Etnografický ústav MZM v Brně
Národopisné muzeum NM v Praze
Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

Bienále české krajky ve Vamberku
Mezinárodní krajkářské sympozium v Litvínově
Světový krajkářský kongres OIDFA

VI. Seznam publikací, které přímo předcházely výsledku interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem a byly publikovány (pokud existují), případně výstupy z originální práce

Přímo před vytvořením interaktivní mapy „*Krajkářská tradice v ČR se zvláštním zaměřením na Vamberecko od 17. století po současnost*“ nebyly žádné odborné texty členy řešitelského týmu k této problematice publikovány. Součástí této průvodní zprávy je výběrový soupis literatury k problematice, které je mapa věnována.

PRAMENY A LITERATURA, KTERÉ BYLY VYUŽITY PŘI ZPRACOVÁVÁNÍ MAPY

Prameny archivní povahy

Archivní fondy

Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou

AF 1530, Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby Vamberk

AF Okresní národní výbor v Rychnově nad Kněžnou, index k rejstříku živností 1891-1925, kniha č. 1 a 2

Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou I, (1847) 1850–1946 (1956) (NAD 52), sčítací operáty:

Sčítání lidu Vamberk 1900 a 1910; Sčítání lidu Merklovice 1900 a 1910

Krajkářská škola Vamberk, 2009 (NAD 2126)

Okresní zastupitelstvo Kostelec nad Orlicí, (1863) 1865–1928 (1941) (NAD 86); inv. č. 278; sign. 6/3; ukl. j. 25; Krajkářská škola ve Vamberku

Státní okresní archiv Hradec Králové

AF 1574 Antonína Bednáře synové, Vamberk; karton 1 - majetkoprávní spisy, kartony 10, 11 a 12 stavební povolení a technická dokumentace.

Státní oblastní archiv Hradec Králové

Sbírka matrik Východočeského kraje (NAD 190)

Archiv ČNB Praha

AF Živnostenská banka, sign. ŽB/6201/6 a ŽB/6085/6, úvěrové spisy k fa. Antonína Bednáře synové Vamberk z období 1921-1948

AF Banka československých legií, sign. BČL/809/4 a BČL/478/1, úvěrové spisy k fa. Antonína Bednáře synové Vamberk z 1944-1948

AF Agrární banka, sign. AB/301/6, úvěrové spisy k fa. Antonína Bednáře synové Vamberk z roku 1946

AF Živnostenská banka, sign. ŽB/2690/58 a 73; ŽB/3647/317; ŽB/1025/323; ŽB/2671/549, ŽB/2649/81 a 104 a 123 a 146; ŽB/2710/76 a 82, protokoly statutárních orgánů banky z let 1888-1942

AF Agrární banka, sign. AB/95/16 a AB/98/95, protokoly statutárních orgánů banky z roku 1946

AF Řeznicko-uzenářská banka, sign. ŘUBP/20/30 a 52, ŘUPB/21/21, ŘUPB/41/15, protokoly statutárních orgánů banky z období 1921-1946

AF Živnostenská banka, sign. ŽB/6510/42, úvěrové spisy firmy Antonín Koblic Vamberk z 1943-1946

AF Živnostenská banka, sign. ŽB/2686/32, záznamy v protokolech ředitelství banky z roku 1943

AF Živnostenská banka, sign. ŽB/2261, úvěrové spisy k Fa. Antonín Koblic

Muzejní fondy (archiválie)

Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka historická, Třída Dokumentace krajčářství, 28-F-11, 28-F-12, 28-F-13 Výsledky výzkumu současného stavu krajčářství v regionu Orlických hor v letech 1997–1999 (dotazníkové šetření – 386 respondentek)

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka historická, Třída Dokumentace krajčářství, 28-F-16, rukopis. Kubias, J.: Památné zápisky museální. Ruční lidový průmysl ve Vamberku a okolí. Vamberk 1929

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka historická, Třída Výroba – domácí, manufakturní a průmyslová, řada 06-A Krajčářství. (sbírka Marie Sedláčkové Serbouskové, krajky, vzory, archiválie, tiskoviny, fotografie)

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka historická, Třída Výroba – domácí, manufakturní a průmyslová, řada 06-A Krajčářství. (dokumentační fotografie kraje a vzorů k doplnění výzkumu)

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka historická, Třída Dokumentace krajčářství, 06-A-2254, Grüner, Felix: Znamé a méně známé o vambereckých krajkách, Sepsáno ve Vamberku 15. ledna 1980

Sbírka Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, podsbírka Fotografie. Řada 100 Negativy. Řada 200 Pozitiv. (Výběr fotodokumentace k historii krajčářství, osoby, školy, kurzy, krajky)

Pobočka Muzeum krajky Vamberk. Složka BLEN 1999 – mapování krajčářek + souhrn dotazníků a kurzů (70 dotazníků). Nezpracovaný materiál, bez evidence

Pobočka Muzeum krajky Vamberk. Složka Petra Mertová – průzkum 2006. Současná podoba krajčářství. Nezpracovaný materiál bez evidence

Pobočka Muzeum krajky Vamberk. Složka Podklady a doplňující materiály k výzkumu současného stavu krajčářství v regionu Orlických hor v letech 1997–1999, neoznačené složky, 2 ks.

Pobočka Muzeum krajky Vamberk. Složka Krajčářství – region. Materiál bez evidence.

Pobočka Muzeum krajky Vamberk. Výroční zpráva první c. k. české odborné školy krajčářské ve Vamberce ve školním roce 1913–1914. Vamberk 1914. Materiál bez evidence.

Muzeum krajky Vamberk (MKV)

Soubor materiálů: Vamberecká krajka. Družstvo umělecké výroby Vamberk., nedat.

Soubor materiálů (původce Mgr. M. Rejzlová, etnoložka MKV): ke stálým expozicím MKV, ke krátkodobým výstavám MKV (2009–2025), k Bienále české krajky (2019–2025)

Výběrový soupis literatury

Compass. Finanzielles Jahrbuch, Compass. Průmyslová ročenka (tituly 1890-1945)

CZUMALOVÁ, Petra – CZUMALO, Vladimír (eds.). *Stoletá. Almanach Vyšší odborné školy textilních řemesel a Střední umělecké školy textilních řemesel*. Praha 2019

ČECHOVÁ, A. L.–HALÍKOVÁ, A.: *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky. Dějiny odívání*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004

Dragoun, Bohumír et al. *Magdalena Grambová – návrat tváře*. Vamberk: Spolek přátel historie Vamberka, 2021

HULCOVÁ, Marie. *Krajky z nitě života Marie Sedláčkové-Serbouskové*. Rychnov nad Kněžnou: Muzeum a galerie Orlických hor, 2004

Hynková, Hana. O paličkování v Orlických horách a Podorlicku. In: *Panorama*. Dobré, 1999, s. 3–17

Jiříková, Jitka. *Strážovská krajka*. Strážov: město Strážov, 2020

JONOVÁ, Jitka – MARTINEK, Radek. *Liturgické textilie a jejich památková ochrana*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020

JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Státní okresní archiv, 1994

KRÁL, Josef F. *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*. Vamberk nad Zdobnicí: obec města Vamberka nad Zdobnicí, 1927

KYBALOVÁ, Ludmila. *Ruční krajka v českých zemích*. Studie o lidové umělecké výrobě č. 7, Praha: Výzkumný ústav výrobního družstevnictví, 1976

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidová krajka v Čechách a na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1992

MARTINEK, Radek. *Všechny barvy církve: barevnost křesťanského oděvu a její význam v tradici západní církve*. Ostrava: Moravapress, 2014

MARTINEK, Radek. *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

MERTOVÁ, Petra. Domácká výroba krajek v 19. a 1. polovině 20. století na Vamberecku. *Orlické hory a Podorlicko*, 2007, sv. 14, s. 377-400

MERTOVÁ, Petra: Výsledky dotazníkového průzkumu současné podoby krajkářství. *Folia ethnographica*, roč. 95, sv., 44/1, 2010, s. 135-148

O lidové krajce. Sborník materiálů z pracovního semináře v Hradci Králové 11. května 1982. Praha: Ústředí lidové umělecké výroby, 1982.

Pivcová, Jitka. Muzeum krajky ve Vamberku. In: *Orlické hory a Podorlicko*, 1970, s. 256-257

POSPÍŠILOVÁ, Anna. Pro zachovu lidového krajkářství. *Věci a lidé*, 2, 1949, č. 3-5, s. 132-139

POSPÍŠILOVÁ, Anna. Strojová krajka v Československu. *Věci a lidé*, 2, 1949, č. 3-5, s. 171-176

Krajkářské školství v Československu. Praha, Státní ústav pro učební pomůcky škol průmyslových a odborných, 1928

PIVCOVÁ, J., HULCOVÁ, M., LERCHOVÁ, A. Zpráva o výzkumu současného stavu krajkářství na Vamberecku, který provádělo Muzeum krajky Vamberk v letech 1997–1999. In: *Orlické hory a Podorlicko*, 2000 sv. 10., s. 250–258

POSLUŠNÝ, Ludvík; SEDLÁČEK, Milan a HOSTINSKÝ, Jiří. *Nové paměti města Vamberka*. Vamberk: Město Vamberk, 2010

ROSA, Arnošt – JINDRA, Jaroslav. *Průmyslové a odborné školství v Republice československé*. Praha: Státní ústav pro učebné pomůcky škol průmyslových a odborných, 1928

SERBOUSKOVÁ – SEDLÁČKOVÁ, Marie. Techniky lidového krajkářství v Československu. *Věci a lidé* 2. č. 3–5. 1949–1950. str. 140–169

Sieberová, Ivana. *Strážovské krajkářství*. Klatovy: Okresní muzeum, 1998

SMOLKOVÁ, Marie – BÍBOVÁ, Regina. *Krajky a krajkářství lidu slovanského v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Uh. Slovensku*. Praha: M. Smolková a R. Bíbová, 1908

ŠTECH, V. V. – VYDROVÁ, Jiřina. *Kouzlo bílých nití: krajkářská práce Marie Sedláčkové-Serbouskové, Javornice, červenec 1965*. Hradec Králové: Krajská galerie, 1965

VONDRUŠKOVÁ, Alena – PROŠKOVÁ, Iva. *Krajkářství*. Praha: Grada Publishing, 2004

Vránová, Marie. *Krušnohorská paličkováná krajka*. Karlovy Vary: Krajské muzeum Karlovy Vary, 2004

VYDRA, Josef. Staré tradice krajkářství v Československu. *Věci a lidé*, 2, 1949, č. 3-5, s. 97-131

Nepublikované práce:

DYTRTOVÁ, Pavla. *Paličkováná krajka a její vliv na hospodářskou, sociální a kulturní situaci obyvatelstva v Podorlicku*. Magisterská práce. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2002

KLÁŠTERECKÝ, Jaromír. *Dějiny krajkářství na Vamberecku od čtyřicátých do devadesátých let 20. století*. Rigorózní práce. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2011

MERTO VÁ, Petra. *Paličkováná krajka jako společenský, sociální a ekonomický fenomén*. Disertační práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity v Brně, 2008

REJZLOVÁ, Martina. *Srovnávací studie českého a slovenského krajkářství na příkladu Vamberecka a Špania Doliny*. Magisterská práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity v Brně, 2008

Vypracoval:

PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D. a kolektiv autorů

odpovědný řešitel příjemce-koordinátora

Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta